

րից այնքան տուժել ու տուժում են այսօր էլ բեմական եւ կրքական-մշակութային հաստատութիւնները: Մինչեւ որ Սահմանադրութիւնը ամուր կերպով չկանգնէ ժողովրդական-ընտրական սկզբունքի վրա եւ ազգային-բեմական գործերը չանցնեն ժողովրդի ձեռքը, ներկայ քաղաք, ի հարկէ, ոչնչով չի մեղմանայ:

Կան եւ ուրիշ խիստ կարեւոր հարցեր, որոնք չպէտք է անտեսեն սահմանադրութեան քննութեան ժամանակ, բայց

ՔԱՆԻ ՄԸ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մեր անմահ աշուղը Սայեաք Նովան իրեն համար գրական անուն է կազմէր գործ ածելով երկու բառեր: Սայեաք՝ արաբերէն, Նովա՝ պարսկերէն: Ի՞նչ են այդ բառերը:

Ս - Ե - Դ, որ կը կարդացուի Սայդ, արաբերէն արմատ - բայէ եւ կը նշանակէ որս, որսալ, բռնաբերութիւն: Շարունակաբար մոյն գործը կատարող անձը ցոյց տալու համար, արար քերականութիւնը բայ-արմատի երկրորդ տառնէ յետոյ մէկ *ա* (էլիֆ) կը դնէ եւ երկրորդ տառը կը կրկնէ արտասանելու ժամանակ, բայց գրելու ատեն կը սղէ:

Ուստի՝ Ս - Ե - Դ (Սայդ) - որս, որսալ:

ՍԵՆԱԴ (Սաեադ) } որսորդ, որսկան:
ՍԵՆԱԴ (Սայեադ)

Հայերէնի մէջ իրար փոխելի եկող երկու Ե Ե-ի առաջինը փոխել է «*յ*»-ի: Երբ արաբերէն տառերով կը գրենք Սայեադ, կը գործածենք միայն չորս տառ Ս - Ե - Ա - Դ եւ կը կարդանք՝ Սայեադ:

«Սայեաք»-ի «*ք*»-ն նիշտ է քէ սը-խալ:

- Սխալ է: Արաբերէն «տալ» տառով կը գրուի սայդ եւ սայեադը, որին համապատասխանող տառն է հայերէնի մէջ՝ Դ: Օրինակ, *մէր*՝ հայերէն մարդ, *վէր*՝ վարդ:

մինչեւ որ նախագծի բնագիրը հրապարակ չդրուի, դժար է որոշ բան ասել: Պէտք է պահանջել, որ այդ նախագիծը օր առաջ հրատարակուի, որ նրա քննութեան կոչի ինքը ժողովուրդը, որ սահմանադրութեան բնագրի մէջ հաշիւ առնելն նոր ժամանակներին եւ բոլոր վայրերի ուրոյն պայմանները եւ որ վերջնական հաստատումը կատարուի ժողովրդի իրական ներկայացուցիչների կողմից:

Ասոր կը հակառակին՝ ըսելով, քէ Սայեադ Նովան ինքը իր անունը կը գրէր «*թ*»-ով:

Սայեադ Նովան ոչ միայն իր անունը «*թ*»-ով կը գրէր, այլ տեղ տեղ վարդը կը գրէր վարք, մարդը՝ մարք: Արդ՝ մենք ի ըհետեւի՞նք անոր ուղղագրութեան բոլոր կէտերուն - ի հարկէ մ'չ: Սայեադ Նովան իրաւունք ունէր հասարակ երկու բառերէ իրեն համար յատուկ անուն մը շինել եւ գրել այնպէս, ինչպէս իրեն հանելի էր, առանց ուղղորդութիւն դարձնելու ուղղագրութեան: Եւ մենք ալ պարտաւոր ենք գրելու այնպէս, ինչպէս ինքը կը գրէր: Սակայն, երբ պարտաւորու եւ վերլուծումներու մէջ կը մտնենք, երբ կուգնեն իմաստ տալ անունին ու քերականօրէն վերլուծել, պէտք է գրենք Սայեադ եւ ոչ Սայեաթ, ինչպէս կը գրենք վարդ եւ ոչ վարթ, մարդ՝ ոչ քէ մարթ:

Նովա - պարսկերէնը ունի ն-վ-նով-նոր. նաեւ՝ ն-վ-նէվ-ձայն, երգ: Պարսկահայերը յաճախ կըսեն՝ նովուզ-նոր օր, նովրահար - նոր գարուն:

Նվ - նէվ յաճախ գործածուող բառ չէ. անոր կցելով *ադ* մասնիկը կը դառնայ նազ, որը եղածին պէս հայերէնը տառեր է իր մէջ:

Նովայի վերջին *ա* մասնիկը ո՞րտեղէն կուգայ:

«Ա»-ն «նով»-ի անհրաժեշտ մասը չի կազմեր, այլ աւելցած է Սայեադ Նովայի կողմէն իր անունը չորս վանկանի շինելու եւ աւելի հնչուն դարձնելու համար: Ան այնքան ալ կ'սկսէ չէ այդ տառին եւ տեղին համեմատ կը ջնջէ: Օրինակ. Սայեադ Նովի հարն եմ, ոչ բէ Նովայի:

Վերը ըսինք, թէ պարսկերէն կան *հոլ* - նոր եւ *նէվ* - երգ բառերը, արդ' մեր առուղը ո՞րն է գործածած: Անպայման առաջինը եւ «նոր» իմաստով: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ նախ՝ հեղինակը իր անունը կը գրէր «Սայեադ Նով» եւ ոչ թէ «Սայեադ Նէվ»: Երկրորդ՝ բերականօրէն «Սայեադ»-ը գոյական է, որուն կը տրի իբրեւ ածական «նով»-ը եւ իմաստը միշտ դուրս կուգայ: - նոր որտորդ:

Գուցէ շատերը վայելուչ չգտնեն մեծ աշուղի անունին Նոր Որտորդ լինելը: Մենք ոչինչ փոխել չենք կարող. այդպէս է եղած Մեծ աշուղի ցանկութիւնը: Ենթադրենք պահ մը, որ Սայեադ Նովան ուզեր է իր անունին տալ «Երգ որտորդի» կամ «Երգի որտորդի» իմաստը: Այդ պարագային պէտք է գրէր ու կարդար Սայեադ - ը - նէվ: Երկու բառերու մէջ ընկած շաղկապող «ը»-ն անհրաժեշտ է - եթէ ոչ գրելու, գէթ արտասանելու ատեն: Առանց այդ «ը»-ի կապակցութեան, մենք պիտի բարգձմենէինք - Սայեադ Նէվան -որտորդ, երգ, բայց, ոչ երբեք՝ Երգի որտորդ:

Ս - Ե - Դ (Սէյիդ) - Սիդ արաբերէն է, կը նշանակէ պարոն, *Տօնիէօր*, *Սիյիէօր*: Արաբական երկիրներու մէջ ամէն քայլափոխին կը լսենք՝ «Նա» սիդի» - ո՞վ պարոնս:

Գործէյը տրամա մը ունի՝ *Cid* անունով: «Սէյիդ»-ը «Սիդ»-էն շինած ածական մըն է, որ կը տրի որոշ կրօնական դասակարգին իբրեւ տիտղոս:

Սէյիդի յոգնակին է սիւէդա, ոչ թէ սըդաթ կամ սադաթ. կայ սըդդաթ, որը յոգնակին է սըդդ (կին) բառի: Նա՞

սըդդ - ո՞վ տիկին. ես՝ սըդդաթ - ո՞վ տիկիններ: Սէյիդէն Սայեադ բերականօրէն չի շինուիլ: Թէ Սայեադ Նովայի ժառանգներէն ոմանք ինչո՞ւ են իրենց համար իբր ազգանուն առած Սէյիդով, այդ կարելի է բացատրել այս վերջինների իրենց անունին աւելի փայլ տալու, իրենց ազնականութիւնը ապացուցանելու ցանկութեամբ - Սէյիդով, այսինքն՝ իշխանան, եւ ոչ թէ Սայեադան, այսինքն՝ Որսկանան: Զէ՛ որ անոնք եւս, Մոսկուայի մէջ, կը շփուէին իշխաններու հետ: Մինչդեռ Թիֆլիզ եղողները իրենք զիրենք կը կոչէին Սայեադան, որը իսկականին հետ միշտ է:

ՄԱՀՏՆԵՍԻ - արաբերէն է. գոյական բառն է՝ հատիւ. արմատն է՝ *Հ - Տ - Ս*. յոգնակին կը լինի՝ հաւատիս. կը նշանակէ՝ բարի լուր, ուրախալի լուր, աւետիք: Թիւրքիոյ մէջ, պատերազմի ժամանակ, օրը երկու անգամ կը լսէինք հաւաքի ծախող տղաներու գոռալը. «հաւատիս, ետնի կէլէն հաւատիս»:

Վերը ըսինք, որ մահտեսիի արմատն է՝ *Հ - Տ - Ս*: Արաբերէնի մէջ վայր ցուցնելու համար արմատի սկիզբը կաւելցունենք «մ» եւ երկրորդ տառի վրա կը դնեն շեշտ մը, որով կստացւի *Մ Հ Ս Ս* եւ կը կարդացւի մահտես, այսինքն՝ ուրախ լուրի վայր, աւետաց երկիր:

Մահտեսի՝ աւետաց երկրին պտուկանոյ, աւետիս առնելու գնացոյ:

Գուրանի իւրաքանչիւր տունը կը կոչւի հատիս, այսինքն՝ աւետիք, բարի լուր:

Բարի լուրի վայրը երկուս է՝ Երուսաղէմ եւ Մէքէէ:

ՄԳՏՍԻ - արաբերէն է. արմատն է *Գ - Տ - Ս*, որը կը հնչուի գուտս, - կը նշանակէ՝ սրբութիւն: Թիւրքերը կըսեն՝ գուտս կամ գուտս - ը - շերիֆ - փառանդ սրբութիւն - Երուսաղէմ:

Սրբավայր ցուցնելու համար նոյնը կընենք, ինչ որ ըրինք Մահտեսի շինելու համար. *Մ* կաւելցնենք արմատին ըս-

կիզբը եւ երկրորդ տառին վրա կը դընենք շեշտ մը եւ կտանանք Մ Գ Տ Ս, որ կը կարդանք մագոսն - սրբավայր։ Սրբավայր գացողը կը կոչուի՝ Մագոսի, որը կը կարդանք՝ մագոսի, աղաւաղեալ ձեւով՝ մղոսի։ Իսկ «Մուգատտաս»ը այսպէս է կազմուած. Գ - Տ - Ս - սըրբութիւն, քագոսի - սրբացնել, մուգատէս - սրբացուցած։ Թրքալոսու հայ բողոքականները կըսեն՝ Քիթապ - բ - մուգատտէս - սուրբ գիրք։

Հիմա պարզեցաւ, կը կարծեմ, որ «Մուգատտաս»-ի աղաւաղումով չէ որ մահտեսի է շինուեր, այլ՝ երկուքն ալ կազմուեր են բոլորովին տարբեր արմատներէ։

Մահտեսին ան է, որ կերբայ պարունակուրիւնը այցելելու - աւետիք։

Մագոսին - մղոսին ան է, որ կերբայ պարունակողին այցելելու - սրբավայրը։

Արդ՝ Սայեադ Նալի հայրը մագոսի - մղոսի էր, որովհետեւ սրբավայր այցելած է եւ մահտեսի դարձած՝ ինքնաբերաբար։ Վերջ ի վերջոյ՝ կարելի չէ աւետեաց երկիր երբայ եւ առանց աւետիքի վերադառնալ։

Հ. Յ. Գ. ԿԱՐՆՈՅ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ԿԱԶՄԸ

«Վէմ»-ի նախորդ համարում հրատարակուած էր Հ.Յ.Գ. Կարնոյ ընդհ. ժողովի նկարը։ Եղած խնդրանքի վրա սալիս ենք ժողովին մասնակցողներին անունները։ Ըստ նկարի, *Վերի չարք*, ձախից աջ-

1) Վահան Յովհաննիսեան-Մինախորեան (Սումսոն), 2) Արտաշէս Գաւաթեան (Կարին, հրաւիրուած), 3) Մանաս Պալոյեան (Տրապիզոն), 4) Արմենակ Օթիկեան-Արշակ (Բաղէշ), 5) Վահէ Թոբանեան (Կարին, հրաւիրուած), 6) Աւտո ինքնէնիքեան (Բէյրութ), 7) Յովսէփ Յովհաննիսեան-Ֆո (Թեհրան), 8) Վարդապար Դագէսեան (Բուլղարիա)։

Միջին չարք - 1) Համագաստ Սրւանձըտեանց (Պոլիս), 2) Մարտիրոս Յարութիւնեան (Կովկաս), Ռուբէն Զար-

երուսաղէմ այցելողները, երէ փափախ իրենց մարմնին վրա զանազան նկարներ փորել՝ նկարել կուտան, այսինքն՝ հաճն ընել կուտան։ Ի՞նչ է հանը։ - Հ - ձ - ձ - ձ արարերէն է, կը նշանակէ՝ փորել, նկարել, զարնել։ Թիւրքերը կըսեն՝ «հաննի գնաց, հանն զարնել տու, հաննոյ ցոյց տուր» ևն.։ Քերականօրէն Հ - ձ - ձ - փորել, փորել տալ. հանին - փորող, փորել տաող. հանի - փորող, փորել տաող։ Կարելի է Մագոսիի եւ Մահտեսիի ըլլալ եւ հանի չըլլալ։

Ամփոփենք։ Այսպէս, ուրեմն.-

1.- Անոնք որ կը գրեն Սայեադ Նովա, ինչպէս աշուղը ինքն է գրէր, քող գրեն. իրրեւ յատուկ անուն. այդ ընդունելի է։

2.- Անոնք որ կաշխատին ստուգաբանել այդ անունը եւ կուգն գրել համաձայն իր իմաստին եւ ուղղագրութեան, պէտք է գրեն՝ Սայեադ Նովա - նոր որսորդ։

3.- Սայեադ Նովայի հայրը, երէ այցելած էր Երուսաղէմ՝ Մահտեսի էր, նաեւ՝ Մագոսի - Մղոսի։ Երէ մարմնի վրա նկարել տուած էր՝ նաեւ հանի էր։ Փարիզ. Տօփ. Յ. Կիլիկեցի

դարեան («Ազատամարտ»-ի հմբ.), 4) Ռոստոմ (Բիւրօ), 5) Է. Ակնունի (Բիւրօ), 6) Ս. Վրացեան (Ամերիկա), 7) Արտ. Հանըմեան (Եգիպտոս)։

Վերի չարք - 1) Հիւսիսեան (Շապին-Գարահիսար), 2) Մարուֆէ Մարանեան (Կարին), 3) Տիգրան Խաչիկեան - Արզումանեան (Պոլիս), 4) Շահ Արմէն (Կարին), 5) Ռուբ. Տէր - Մինասեան (Մուշ), 6) Վարդանեան (Սըվազ), 7) Փոլատեան (Սըվազ), 8) Միհրան Թերլէմէզեան (Վան)։

Ներքին չարք - 1) Մնո Պոլոյեան (Մուշ), 2) Գեորգ Ղազարեան (Կովկաս), 3) Փիլիս-Մարալ (հրաւիրուած), որոնք բացակայ էին նկարելու ժամանակ։